

Wsparcie osób ze szczególnymi potrzebami i ich opiekunów

25

Ogród leczy

Pakiety wdrożeniowe innowacji społecznych zostały przygotowane w ramach projektu „Innowacje w samorządzie” realizowanego przez Fundację Fundusz Współpracy.

Pakiet wdrożeniowy **Ogród Leczy** został opracowany na podstawie innowacji społecznej stworzonej w ramach inkubatora Inkubator Pomysłów.

Niniejszy materiał opublikowany jest na licencji CC BY 4.0 (Creative Commons-Uznanie autorstwa-4.0 Międzynarodowe (CC BY 4.0)). Szczegóły licencji znajdziesz pod adresem: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.pl>

Projekt realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus.

Autorzy innowacji:

- Jadwiga Valkov
- Aleksandra Pawelska

Autorzy pakietu wdrożeniowego:

FUTURI

- Natalia Kacprzyk
- Łukasz Szczęsny
- Karolina Michałkowska
- Mateusz Maik
- Katarzyna Trzaska
- Maria Garus

Skład dokumentu:

- Magda Ociepka-Maik

Spis treści

01 Charakterystyka innowacji	5
1. Czym jest innowacja i jaki problem rozwiązuje?	6
2. Jakie jednostki mogą wdrażać innowacje?	16
3. Do jakich odbiorców jest kierowana innowacja?	19
4. Na czym polega wyjątkowość tego rozwiązania?	21
5. Co możecie zyskać wdrażając innowację?	22
6. Dlaczego Wasi odbiorcy będą zainteresowani innowacją?	23
02 Instrukcja wdrożenia	25
1. Na czym będzie polegało wdrożenie?	26
2. Jakich zasobów potrzebujecie do wdrożenia?	27
3. Jak przeprowadzić wdrożenie krok po kroku?	31
4. Na jakie potencjalne ryzyka należy uważać?	44
5. Harmonogram prac	47
6. Ramowy budżet wdrożenia innowacji	49
03 Lista załączników i źródeł	53
1. Lista załączników	54
2. Źródła	54

01

Charakterystyka innowacji

1. Czym jest innowacja i jaki problem rozwiązuje?

Czym jest rozwiązanie?

Model budowy i uprawy społecznego ogrodu terapeutycznego (hortiterapeutycznego), dostosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnością poruszających się na wózku. Zaangażowanie w prace ogrodnicze wspiera rehabilitację, rozwija poczucie odpowiedzialności i samodzielności, daje możliwość kontaktu z naturą oraz buduje poczucie przynależności do społeczności. Sprzyja integracji u osób z ograniczeniami wynikającymi ze stanu zdrowia lub wieku.

Na jaki problem odpowiada?

Innowacja odpowiada na problem niedostosowania przestrzeni do aktywności rekreacyjno-rehabilitacyjnych osób z niepełnosprawnościami ruchowymi, które powoduje ich wykluczenie społeczne, emocjonalne i zdrowotne.

Do kogo jest kierowana?

Osoby z niepełnosprawnością poruszające się na wózku

które chcą podejmować aktywności rekreacyjno-rehabilitacyjne

Seniorzy

którzy szukają aktywności wspierającej zdrowie fizyczne i psychiczne oraz kontaktu z innymi

Uczestnicy różnych form wsparcia dziennego i środowiskowego

którzy potrzebują bezpiecznego miejsca do integracji i rozwijania samodzielności

Rodziny i opiekunowie osób z niepełnosprawnością ruchową

którzy chcą wspólnie z bliskimi spędzać czas w naturze i budować więzi międzypokoleniowe

Kto może wdrażać?

Samorządy lokalne

które chcą rozwijać działania środowiskowe oraz tworzyć miejsca integracji mieszkańców

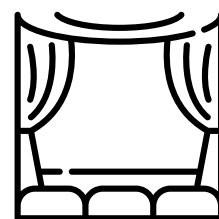
Centra Usług Społecznych, Ośrodki Pomocy Społecznej

które oferują różnorodne formy aktywizacji i chcą wprowadzać nowe narzędzia rehabilitacji i integracji

Szkoły, w szczególności z oddziałami integracyjnymi oraz szkoły specjalne

które szukają ciekawych form edukacyjnych i terapeutycznych dla uczniów ze szczególnymi potrzebami

Instytucje edukacyjne i kulturalne (domy kultury, biblioteki)

które szukają praktycznych i wartościowych programów łączących naukę, zdrowie i kontakt z naturą

Jakie są najważniejsze funkcje?

- Poprzez proste dostosowanie infrastruktury rozwiązanie umożliwia samodzielną uprawę roślin przez osoby poruszające się na wózkach lub o ograniczonej sprawności ruchowej.
- Ogród integruje różnorodne środowiska przez wspólne działanie.
- Rozwiązanie wspiera aktywności na świeżym powietrzu ułatwia kontakt z przyrodą osobom, które często są w tym obszarze wykluczone.
- Praca przy uprawie roślin pomaga odzyskać poczucie sprawczości i samodzielności, co może działać aktywizująco na inne obszary życia, uczy współpracy i współodpowiedzialności, rozwijając kompetencje społeczne.

Jak działa innowacja?

Uczestnicy (osoby z niepełnosprawnością ruchową, seniorzy, uczniowie, rodziny)

Samodzielnie lub w małych grupach pielęgnują rośliny w specjalnie przygotowanych, podwyższonych donicach i rabatach dostosowanych do potrzeb osób z ograniczoną mobilnością. Biorą udział w cyklicznych spotkaniach ogrodniczych, uczą się podstaw uprawy, obserwują rozwój roślin i korzystają z kontaktu z naturą. Dzięki regularnej pracy rozwijają sprawność ruchową, motorykę małą, poczucie sprawczości, a także doświadczają integracji społecznej i budowania relacji.

Rodziny i opiekunowie

Towarzyszą uczestnikom w pracy w ogrodzie, wspierają ich w wykonywaniu czynności oraz współtworzą atmosferę bezpieczeństwa i wspólnego działania. Ogród staje się dla nich przestrzenią budowania więzi międzypokoleniowych, współpracy i relaksu. Wspierają także w utrzymaniu ogrodu poza regularnymi zajęciami.

Opiekun ogrodu

Nadzoruje ogród przez cały czas trwania programu, stanowi wsparcie dla uczestników i edukatorów i animatorów. Dbą o przygotowanie przestrzeni i narzędzi pod zajęcia oraz wykonuje podstawowe prace pielęgnacyjne. Reaguje na bieżące potrzeby i możliwości użytkowników, a zebrane obserwacje przekazuje edukatorom, aby mogli odpowiednio dostosowywać program zajęć.

Edukatorzy i animatorzy

Prowadzą zajęcia ogrodnicze, integracyjne i edukacyjne. Dbają o bezpieczeństwo uczestników, dostosowują zadania do indywidualnych możliwości, motywują do pracy i wzmacniają zaangażowanie. Przygotowują tematy zajęć, wspierają uczestników w rozwijaniu pasji i tworzą przyjazną, otwartą atmosferę sprzyjającą integracji.

Operator (instytucja/organizacja)

Operator udostępnia teren pod ogród, odpowiada za projekt przestrzeni i jej przebudowę lub dostosowanie, zapewnia zasoby (narzędzia, donice, materiały, rośliny) oraz monitoruje jakość wdrażania innowacji. Prowadzi komunikację ze społecznością, wspiera budowę lokalnego zaangażowania, dba o kwestie formalne i organizacyjne. Może to być samorząd, CUS, szkoła, placówka wsparcia dziennego czy instytucja działająca w obszarze pomocy i integracji społecznej.

Jak wygląda przestrzeń?

Teren przeznaczony na ogród powinien być łatwo dostępny, dobrze skomunikowany oraz umożliwiać bezproblemowy dojazd osobom z niepełnosprawnościami ruchu, w tym poruszającym się na wózku. Najlepiej, jeśli ogród powstaje na terenie instytucji, która na co dzień pracuje z osobami z ograniczoną mobilnością – ułatwia to dostępność, transport i opiekę.

Ogród powinien być dobrze nasłoneczniony i zlokalizowany blisko ujęcia wody, aby ułatwić podlewanie i utrzymanie roślinności.

Przestrzeń ogrodu musi być zorganizowana zgodnie ze standardami dostępności: nawierzchnia prowadząca do donic oraz ciągi komunikacyjne powinny być utwardzone i równe (np. płyty chodnikowe, tłuczeń stabilizowany), nie powinny posiadać progów, stopni ani przeszkód terenowych, ciągi komunikacyjne powinny mieć odpowiednią szerokość do manewrowania wózkiem (minimum 120 cm).

Donice i rabaty muszą być dostosowane do potrzeb osób z ograniczoną mobilnością: wysokość donic to ok. 70-80 cm, umożliwia pracę na siedząco i z poziomu wózka, donice muszą posiadać stabilną konstrukcję odporną na warunki atmosferyczne oraz możliwość podjazdu pod donicę z jednej strony.

Dobór roślin powinien uwzględniać gatunki o niewielkich wymaganiach i wysokiej odporności, aby uczestnicy mogli z powodzeniem obserwować efekty swojej pracy. Warto sadzić rośliny miododajne, aby ogród był przyjazny dla owadów zapylających. W pojemnikach powinny znaleźć się rośliny o podobnych wymaganiach wodnych i glebowych, a mieszanie gatunków zwiększa odporność ogrodu na szkodniki.

W ogrodzie należy również przewidzieć:

- kompostownik,
- przestrzeń do przechowywania narzędzi (szafka, skrzynia, mała wiata),
- miejsce do siedzenia i odpoczynku,
- możliwość schronienia się podczas zmiennych warunków (np. zadane miejsce, altanka lub dostęp do wnętrza budynku).

Cała przestrzeń powinna być intuicyjna i czytelna, z prostą organizacją ścieżek, czytelnymi tabliczkami informacyjnymi i dobrą widocznością poszczególnych stref.

Koszt stworzenia ogrodu oczywiście zależy od jego wielkości i rozwiązań w nim zastosowanych, ale trzeba spodziewać się, że cena może wynieść 30-40 tys. złotych. Głównymi składowymi tego kosztu będą: projekty koncepcyjny i wykonawczy, przystosowanie terenu, budowa elementów ogrodu (rabaty), koszt zakupu roślin oraz koszt pracy robotników.

Na zdjęciu starsza kobieta siedzi na wózku inwalidzkim, sadząc rośliny w podwyższonej donicy.

Dlaczego to działa?

- Odpowiada na realne potrzeby osób z niepełnosprawnościami i seniorów – osoby te zazwyczaj mają ograniczony dostęp do rehabilitacji, ograniczone możliwości w zakresie obcowania z naturą oraz istotne ograniczenia w integracji z innymi osobami, co istotnie wpływa na utrwalający się brak motywacji do aktywności i poczucie izolacji społecznej.
- Tworzy poczucie wspólnoty – wspólny ogród staje się miejscem spotkań, integracji i współodpowiedzialności za przestrzeń.
- Innowacja zawiera praktyczny przewodnik i proste rozwiązania – gotowe instrukcje, jak założyć i prowadzić ogród hortiterapeutyczny, dostępne są dla każdej instytucji i społeczności i ułatwiają wdrożenie rozwiązania.
- Wykorzystuje lokalnie dostępne zasoby – teren przy instytucji, podstawowe materiały i donice. Wymaga jedynie jednorazowego, umiarkowanego kosztu uruchomienia, znacznie niższego niż w przypadku specjalistycznej infrastruktury rehabilitacyjnej czy sensorycznej.
- Wpisuje się w strategię lokalne – wspiera zdrowie, aktywizację, ekologię i rozwój społeczności sąsiedzkich.
- Łączy różne grupy – osoby z niepełnosprawnościami, seniorów, rodziny, wolontariuszy, tworząc więzi międzypokoleniowe i sąsiedzkie.
- Jest trwałe – opiera się na regularnej pracy społeczności i prostych zasadach ogrodnictwa, dzięki czemu łatwo je utrzymać i rozwijać.

Jak może wyglądać przykładowa oferta?

Rekomenduje się pracę w małych 6-8 osobowych grupach prowadzonych przez animatora. Czas zajęć, w zależności od warunków pogodowych i możliwości uczestników, powinien wynosić ok. 90-120 minut.

Założeniem innowacji jest udostępnienie możliwości uprawy ogrodu osobom poruszającym się na wózku, ale również ich integracja społeczna. Dlatego w prowadzenie ogrodu można śmiało zaangażować inne osoby, np. osoby z innymi rodzajami niepełnosprawności, w tym osoby z niepełnosprawnością intelektualną oraz osoby w pełni sprawne.

Warsztaty ogrodnicze

Prowadzą: edukatorzy lub animatorzy

Regularne spotkania, np. raz w tygodniu, podczas których uczestnicy – korzystając z podwyższonych donic i rabat – sadzą i pielęgnują rośliny oraz obserwują ich rozwój.

Grupy liczą zwykle 6-8 osób, a zajęcia trwają około 60-90 minut.

Uczestnicy, korzystając z ergonomicznych narzędzi, wykonują zadania dostosowane do swoich możliwości – zarówno w pozycji siedzącej, jak i stojącej.

Zajęcia rehabilitacyjne w ogrodzie

Prowadzą: edukatorzy lub specjaliści współpracujący

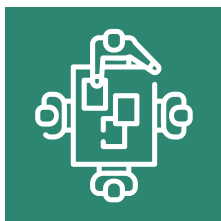
Ćwiczenia poprawiające sprawność manualną, koordynację ruchową i siłę mięśni wplecione w naturalne czynności ogrodnicze: podlewanie, przesadzanie, pielenie. Zajęcia mogą być konsultowane z fizjoterapeutą lub terapeutą zajęciowym, aby lepiej dopasować je do możliwości uczestników.

Spotkania integracyjne i sąsiedzkie

Prowadzą: edukatorzy lub animatorzy

Wspólne prace, pikniki, rozmowy, działania budujące wspólnotę między seniorami, osobami z niepełnosprawnościami, uczniami, wolontariuszami i rodzinami. Spotkania odbywają się co 1-2 miesiące lub przy ważnych etapach prac ogrodowych.

Warsztaty edukacyjne

Prowadzą: edukatorzy lub zaproszeni specjaliści

Tematyczne zajęcia, np.: zioła i ich zastosowanie, owady zapylające i ochrona przyrody, ekologia i recykling, zdrowy styl życia, zielniki i proste produkty ziołowe.

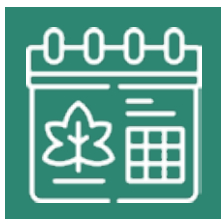
Zajęcia mogą odbywać się zarówno w ogrodzie, jak i w salach instytucji.

Program wolontariatu i sąsiedzkiej pomocy

Prowadzi: osoba wspierająca organizację działań

Zaangażowanie lokalnych mieszkańców, wolontariuszy i rodzin uczestników we wspólne prace, w pomoc osobom o mniejszej mobilności oraz w opiekę nad ogrodem poza regularnymi zajęciami. Taki model wzmacnia poczucie współodpowiedzialności i buduje długofalowe zaangażowanie społeczności.

Sezonowe wydarzenia

Prowadzi: osoba wspierająca organizację działań

Święto wiosennego sadzenia, letnie warsztaty zielarskie, jesienne zbiory czy wspólne gotowanie to okazje do włączania kolejnych osób i promowania idei ogrodu dostępnego. Wydarzenia te budują widoczność przedsięwzięcia i zachęcają nowe grupy do udziału.

2. Jakie jednostki mogą wdrażać innowacje?

W ramach grantów innowacje mogą być wdrażane przez Jednostki Samorządu Terytorialnego oraz ich jednostki organizacyjne. Jednak innowacje mogą być także wdrażane poza grantem w ramach własnych zasobów. W takim przypadku nie ma ograniczeń i istnieje możliwość samodzielnego wykorzystania dostępnych materiałów. Dodatkowo wyłoniono także możliwych partnerów lokalnych, którzy mogą stanowić istotne wsparcie podczas wdrażania innowacji.

Jednostki Samorządu Terytorialnego (JST) i jednostki organizacyjne JST

1. Wydziały ds. polityki społecznej i zdrowia

Mogą wykorzystać ogród jako narzędzie rehabilitacji, aktywizacji i integracji osób z niepełnosprawnościami oraz seniorów w formule środowiskowej.

2. Wydziały ds. edukacji

Włączają zajęcia ogrodnicze do programów szkół.

3. Centra Usług Społecznych i Ośrodki Pomocy Społecznej

Koordynują działania różnych jednostek i włączają ogród do katalogu usług społecznych wspierających osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny.

4. Placówki wsparcia dziennego, centra opiekuńczo-mieszkalne, gospodarstwa opiekuńcze

Tworzą przestrzeń integracji na świeżym powietrzu i pomagają kształtować poczucie przynależności i odpowiedzialności.

5. Szkoły, w szczególności z oddziałami integracyjnymi i szkoły specjalne

Zakładają ogród przy szkole jako dodatkową formę nauki i rehabilitacji, która sprzyja wspólnemu działaniu.

6. Wydziały ds. ochrony środowiska

Łączą projekt z lokalnymi programami ekologicznymi — np. promując bioróżnorodność, ogrody społeczne czy działania edukacyjne dla mieszkańców.

7. Centra aktywności lokalnej, domy kultury, biblioteki

Mogą pełnić rolę operatorów lub partnerów wspierających organizację warsztatów, wydarzeń sezonowych i spotkań w ogrodzie.

8. Wydziały ds. rozwoju i strategii miast/gmin

Wykorzystują innowację do realizacji celów związanych z poprawą jakości życia mieszkańców, przeciwdziałaniem wykluczeniu i integracją społeczną.

9. Wydziały ds. kultury

Realizują innowację jako część oferty domów kultury, bibliotek czy centrów aktywności lokalnej, wzmacniając więzi międzypokoleniowe i sąsiedzkie.

Potencjalni partnerzy lokalni

1. Organizacje pozarządowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami, seniorów, ekologii i perma-kultury

Pomagają w rekrutacji uczestników i odpowiednim przygotowaniu zajęć w ogrodzie. Mogą również prowadzić dedykowane warsztaty.

2. Warsztaty terapii zajęciowej

Mogą wesprzeć w rekrutacji uczestników lub, jeśli posiadają własny teren oraz gotową bazę uczestników, mogą stać się operatorem innowacji.

3. Parafie i wspólnoty religijne

Mogą udostępniać tereny zielone pod ogród lub wspierać w rekrutacji uczestników.

4. Wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe

Mogą tworzyć np. ogrody społeczne przy osiedlach.

5. Przedsiębiorcy i firmy włączające się w projekty CSR/ESG, fundacje korporacyjne

Mogą dostarczyć wsparcie finansowe lub materialne w postaci narzędzi i roślin.

3. Do jakich odbiorców jest kierowana innowacja?

Jednym z istotniejszych zadań podczas wdrażania innowacji jest precyzyjne określenie grupy odbiorców. Pozwala to na lepsze zarządzanie wdrożeniem i realizacją zadań, a także bardziej precyzyjne działania komunikacyjne i rekrutacyjne.

Osoby z niepełnosprawnością poruszające się na wózku

- Osoby w różnym wieku.
- Wymagają dostępności infrastrukturalnej, aby móc uczestniczyć w zajęciach i aktywnościach.
- Często posiadają ograniczony dostęp do rehabilitacji i terapii.
- Szukają możliwości aktywnego spędzania czasu na zewnątrz, ale z powodu ograniczonej mobilności mają relatywnie niewielki kontakt z naturą.
- Szukają kontaktu z innymi i poczucia przynależności.
- Potrzebują wsparcia w motywacji do aktywności i samodzielności.

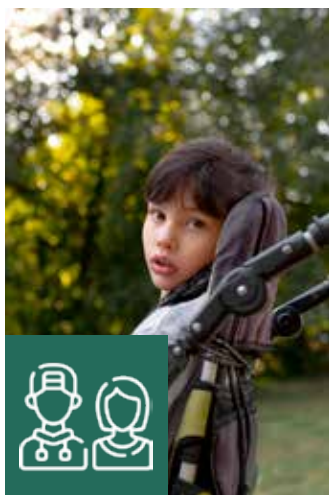
Seniorzy

- Szukają aktywności wspierającej zdrowie fizyczne i psychiczne oraz kontaktu z innymi.
- Posiadają lub nabywają wraz z wiekiem niepełnosprawności, szczególnie w zakresie ruchowym, które utrudniają im dotychczasową aktywność.
- Wymagają rehabilitacji oraz terapii poznawczych pozwalających dłużej zachować zdrowie.

Uczestnicy placówek wsparcia dziennego

- Potrzebują bezpiecznego miejsca do integracji i rozwijania samodzielności.
- Potrzebują wzmocnić poczucie przynależności i bliskości z innymi.
- Poszukują różnych form aktywizacji i ciekawych form spędzania czasu.

Uczniowie, w tym uczęszczający do placówek z oddziałami integracyjnymi lub szkół specjalnych

- Potrzebują w pełni dostępnych i ciekawych form edukacji.
- Potrzebują regularnych terapii oraz integracji z innymi dziećmi.
- Potrzebują nabywać kompetencje społeczne i uczyć się współdziałania.

Rodziny i opiekunowie

- Szukają sposobu na wspólne spędzanie czasu z bliskimi i podopiecznymi.
- Potrzebują miejsc, gdzie mogą pozwolić sobie na chwilę odpoczynku i wymianę doświadczeń z innymi.
- Chcą obserwować, jak ich bliscy lub podopieczni realizują swój potencjał.
- Chcą wspólnie z bliskimi spędzać czas w naturze i budować więzi, w tym międzypokoleniowe.

4. Na czym polega wyjątkowość tego rozwiązania?

Warto mieć świadomość, na czym polega wyjątkowość tego rozwiązania, i dbać o to, aby te aspekty nie umknęły w gąszczu zadań i terminów.

Nowe podejście do rehabilitacji i aktywizacji

Ogród hortiterapeutyczny pozwala osobom z niepełnosprawnościami ruchu ćwiczyć sprawność w naturalny, przyjemny sposób, łącząc terapię z codzienną aktywnością.

Budowanie wspólnoty

Ogród jest nie tylko miejscem uprawy roślin, lecz przestrzenią spotkań i integracji, która angażuje seniorów, osoby z niepełnosprawnościami, rodziny i wolontariuszy we wspólne działania.

Bliskość natury

Uczestnicy zyskują możliwość regularnego kontaktu z przyrodą, co poprawia samopoczucie, redukuje stres i zwiększa świadomość ekologiczną.

Wpływ na zdrowie psychiczne i fizyczne

Prace ogrodnicze poprawiają kondycję ruchową, wzmacniają poczucie sprawczości i motywację do aktywności, co przeciwdziała izolacji i zniechęceniu.

Łatwe wdrożenie i skalowanie

Innowacja opiera się na prostych narzędziach i gotowych przewodnikach (budowa donic, plan ogrodu, model działania), dzięki czemu można ją łatwo przenieść do nowych lokalizacji i różnych typów instytucji.

5. Co możecie zyskać wdrażając innowację?

Wdrożona innowacja może służyć rozwiązaniu konkretnego problemu danego samorządu, ale także wpisywać się w szereg innych zadań i celów. Poniżej znajdują się korzyści dla samorządów wdrażających.

Integracja społeczności lokalnej

Ogród staje się miejscem spotkań osób z niepełnosprawnościami, seniorów, rodzin i wolontariuszy. Wspólna praca buduje więzi sąsiedzkie i wzmacnia kapitał społeczny.

Nowa oferta dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami

Samorząd lub instytucja zyskuje atrakcyjną formę wsparcia w formule środowiskowej, łączącą rehabilitację, integrację i edukację. To ciekawa alternatywa wobec biernych form opieki.

Promocja zdrowia i aktywności

Rozwiązanie wspiera lokalne strategie zdrowotne i społeczne, łączy aktywność fizyczną, kontakt z naturą i działania wspólnotowe, co pozytywnie wpływa na dobrostan mieszkańców.

Edukacja ekologiczna i przyrodnicza

Ogród uczy odpowiedzialności za środowisko, rozwija świadomość ekologiczną i może być narzędziem edukacji dla dzieci, młodzieży i dorosłych.

Niskie koszty wdrożenia

„Ogród leczy” można uruchomić na niewielkim terenie i przy użyciu prostych narzędzi, korzystając z gotowych przewodników i instrukcji. To rozwiązanie dostępne nawet dla instytucji z ograniczonym budżetem.

6. Dlaczego Wasi odbiorcy będą zainteresowani innowacją?

Podczas rekrutacji odbiorców do projektu ważne jest, aby mówić do nich językiem ich korzyści. Dzięki temu będą w stanie zrozumieć, czego mogą się spodziewać po uczestnictwie, i zobaczyć, jak wpłynie to na ich życie.

Poniżej znajdziesz główne korzyści, które możesz przywołać, pozyskując różne grupy odbiorców dla wdrażanej innowacji.

Osoby z niepełnosprawnością poruszające się na wózku

- Dostęp do rehabilitacji poprzez proste czynności ogrodnicze.
- Poprawa sprawności manualnej i koordynacji w naturalny sposób.
- Poczucie sprawczości i satysfakcji z efektów własnej pracy.
- Możliwość aktywności na świeżym powietrzu w dostosowanej przestrzeni.
- Bezpieczne i przyjazne otoczenie sprzyjające integracji.

Seniorzy

- Aktywna forma spędzania czasu wspierająca zdrowie fizyczne i psychiczne.
- Okazja do budowania więzi z innymi seniorami, rodziną i młodszymi pokoleniami.
- Poczucie przynależności do wspólnoty lokalnej.
- Możliwość dzielenia się wiedzą, doświadczeniem i tradycjami.
- Wzmocnienie samodzielności i poczucia bycia potrzebnym.

Rodziny i opiekunowie

- Wspólne spędzanie czasu z bliskimi w twórczej i praktycznej formie.
- Budowanie więzi rodzinnych w naturalnym otoczeniu.
- Przestrzeń do integracji międzypokoleniowej i sąsiedzkiej.
- Alternatywa dla biernych form spędzania czasu.
- Możliwość wspólnej nauki i odkrywania nowych pasji.

Społeczności lokalne

- Miejsce spotkań otwarte dla różnych grup mieszkańców.
- Rozwój więzi sąsiedzkich i przeciwdziałanie izolacji.
- Edukacja ekologiczna i podnoszenie świadomości przyrodniczej.
- Przestrzeń, którą można rozwijać i współtworzyć.
- Szansa na trwałą integrację w oparciu o wspólną troskę o ogród.

02

Instrukcja wdrożenia

1. Na czym będzie polegało wdrożenie?

Innowacja została podzielona na 5 etapów. Dodatkowo wyłonione zostały działania, które powinny zostać zrealizowane w trakcie realizacji grantu (etapy 1 i 2). Etapy 3 i 4 pozwalają rozwijać innowację, jednak nie są wymagane do rozliczenia grantu.

Przed napisaniem wniosku o grant

Rozpoznanie (2-3 miesiące)

Zidentyfikowanie instytucji zainteresowanych założeniem ogrodu i posiadających odpowiedni teren. Wykonanie audytu dostępnych miejsc. Określenie potrzeb i zainteresowań potencjalnych uczestników.

Realizacja grantu

Przygotowanie (3 miesiące)

Opracowanie projektu ogrodu oraz zakup narzędzi i materiałów. Rekrutacja animatorów i edukatorów. Opracowanie programu.

Uruchomienie (9 miesięcy)

Sadzenie pierwszych roślin. Prowadzenie regularnych zajęć w ogrodzie.

Rozwój rozwiązania po rozliczeniu grantu

Monitoring (2 miesiące)

Zbadanie wpływu zajęć na dobrostan uczestników. Określenie mierników sukcesu dalszego rozwoju ogrodu.

Upowszechnianie (12 miesięcy)

Rozważenie wdrożenia modelu ogrodu w innych miejscach. Poszukiwanie nowych modeli finansowania długoterminowego.

2. Jakich zasobów potrzebujecie do wdrożenia?

Do wdrożenia będziesz potrzebować różnego rodzaju zasobów, które zostały podzielone na kilka kategorii.

Zasoby ludzkie porządkują jakie role są potrzebne do przeprowadzenia rozwiązania i prawdopodobnie będą wymagały stworzenia nowych stanowisk pracy.

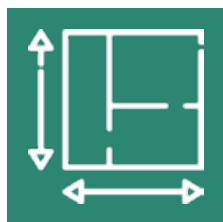
Zasoby organizacyjne wyznaczają listę działań, o które należy zadbać w ramach własnej organizacji.

Zasoby informacyjne porządkują o jakiego rodzaju informacje warto zadbać podczas realizacji innowacji.

Zasoby przestrzenne wskazują na to, jakiego rodzaju przestrzeń będzie konieczna do wdrożenia innowacji.

Zasoby infrastruktury i sprzętu obejmują niezbędne urządzenia, narzędzia, technologie oraz wyposażenie przestrzeni, które umożliwiają realizację projektu.

Zasoby przestrzenne

- minimalna powierzchnia ogrodu to 25-35 m²; przestrzeń ma umożliwiać ustawienie minimum 4-6 podwyższonych donic oraz swobodne manewrowanie wózkami inwalidzkimi
- teren blisko ujęcia wody, dostosowany dla osób z niepełnościami ruchowymi pod kątem dojazdu na miejsce, korzystania z ogrodu i niezbędnej infrastruktury
- miejsce do przechowywania narzędzi ogrodniczych, ziemi itp.
- przestrzeń na kompostownik i zaplecze gospodarcze (wiata, skrzynia na narzędzia)
- dostęp do zadaszonego miejsca lub magazynu na zimowe przechowanie donic i narzędzi
- dostęp do dostępnej toalety w budynku, przy którym znajduje się ogród

Zasoby ludzkie

- **opiekun ogrodu** — odpowiedzialny za bieżące funkcjonowanie ogrodu oraz wsparcie uczestników podczas zajęć, dba o przygotowanie przestrzeni i narzędzi, monitoruje stan roślin i donic, wykonuje podstawowe prace pielęgnacyjne oraz reaguje na bieżące potrzeby użytkowników; podczas zajęć wspiera uczestników w wykonywaniu prac ogrodowych, czuwa nad bezpieczeństwem i integracją grupy oraz przekazuje edukatorom obserwacje dotyczące potrzeb i możliwości uczestników; rekomendowane kwalifikacje: doświadczenie w pracy z osobami o zróżnicowanych potrzebach (np. osoby z niepełnosprawnościami ruchu, seniorzy), umiejętność wspierania uczestników w działaniach praktycznych, empatia, cierpliwość i uważność na potrzeby uczestników, podstawowa wiedza ogrodnicza lub gotowość do jej przyswojenia, umiejętność reagowania na trudne sytuacje oraz zapewnienia bezpieczeństwa podczas zajęć
- **architekt krajobrazu** — odpowiedzialny za przygotowanie projektu koncepcyjnego i wykonawczego ogrodu; rekomendowane kwalifikacje: doświadczenie w projektowaniu terenów zielonych, znajomość zasad projektowania dostępnego (wysokość donic, szerokość ścieżek, utwardzenia), umiejętność dopasowania projektu do ograniczonej mobilności uczestników i potrzeb
- **edukatorzy i animatorzy** — prowadzą cykl zajęć w ogrodzie, dbają o integrację w grupie i motywują do regularnej pielęgnacji ogrodu; rekomendowane kwalifikacje: doświadczenie w pracy z osobami z niepełnosprawnościami ruchowymi lub z seniorami, ukończone kursy lub szkolenia z zakresu hortiterapii, edukacji ekologicznej, terapii zajęciowej lub animacji społecznej, umiejętność prowadzenia zajęć w sposób dostosowany do osób o ograniczonej mobilności, umiejętność reagowania na trudne sytuacje i zapewnienia bezpieczeństwa
- **wolontariusze i lokalni partnerzy** — pomoc w pracach porządkowych, transporcie, opiece nad ogrodem poza zajęciami; rekomendowane kwalifikacje: podstawowa wiedza o ogrodnictwie lub gotowość do przeszkolenia, wrażliwość na potrzeby osób z niepełnosprawnościami, możliwość wsparcia osób o ograniczonej mobilności w codziennych czynnościach w ogrodzie

- **inspektor nadzoru budowlanego (opcjonalnie)** — nadzór nad właściwą realizacją projektu zgodnie z prawem budowlanym, jeśli będzie on np. zakładał utwardzenie lub przebudowę ciągów komunikacyjnych itp.
- **superwizor lub terapeuta (opcjonalnie)** — prowadzi konsultacje dla zespołu, np. w kwestii kluczowych aspektów pracy z grupą.

Zasoby organizacyjne

- **koordynator** — nadzoruje formalności projektu, utrzymuje kontakt z instytucjami partnerskimi, tworzy i monitoruje plan finansowy i szuka dodatkowych źródeł finansowania
- **komunikacja i informacja** — prowadzenie działań promocyjnych online i offline
- **osoba odpowiedzialna za bezpieczeństwo i BHP** (przeszkolony pracownik JST lub partner) — wspomaga w tworzeniu regulaminów w kwestii dotyczących bezpieczeństwa i przepisów BHP oraz weryfikuje zgodność z przepisami przygotowanej przestrzeni
- **obsługa księgowa** — rozliczenie
- **obsługa prawna** — zadbanie o wymogi formalne

Zasoby infrastruktury i sprzętu

- **materiały do konstrukcji donic** — deski i kantówki do budowy podwyższonych donic i obramowań, wkręty, śruby i elementy montażowe, folia lub membrana do zabezpieczenia wnętrza donic, geowłóknina do izolacji i stabilizacji podłoża
- **ziemia ogrodowa** — do donic i na rabaty, keramzyt itp.
- **kompostownik lub materiały do jego zbudowania** — np. deski, gwoździe, wkręty
- **rośliny** — potrzebne do stworzenia i uprawy ogrodu
- **ergonomiczne narzędzia ogrodnicze i akcesoria** — np. węże ogrodowe z końcówkami, grabki, łopatkę, konewki, rękawice ochronne, sekatory

- **środki do pielęgnacji roślin**
- **materiały do konstrukcji małej architektury** (opcjonalne) — do zbudowania np. ławki, stołu ogrodniczego, w tym m.in. deski, gwoździe, bejca
- **materiały do utwardzenia ścieżek** (opcjonalne) — np. kruszywo

Zasoby informacyjne

- **wzory regulaminów i dokumentów** — zgody, procedury BHP, ubezpieczenia, RODO
- **przewodniki i materiały edukacyjne** — dotyczące hortiterapii i prowadzenia ogrodu
- **materiały promocyjne i informacyjne** — do rekrutacji i promocji projektu

3. Jak przeprowadzić wdrożenie krok po kroku?

Poniżej znajduje się szczegółowy opis propozycji działań, które warto zrealizować, aby skutecznie wdrożyć innowację. Niektóre z nich są opcjonalne (na kolorowym tle), a więc takie, które zwiększają jakość innowacji, jednak pominięcie ich nie wpłynie negatywnie na wdrożenie rozwiązania.

Przed napisaniem wniosku o grant

Etap 0 Rozpoznanie

1. Znajdź instytucje zainteresowane założeniem ogrodu

Nawiąż współpracę z jedną lub dwiema instytucjami, które chcą wdrożyć innowację i posiadają odpowiedni teren. Wspólnie ustalcie podział odpowiedzialności, działania oraz zasoby potrzebne do stworzenia ogrodu na wybranym terenie. Wskaż, jaka jednostka będzie odpowiedzialna za wdrożenie. Wyznaczcie opiekuna ogrodu, który będzie wspierał uczestników, animatorów i nadzorował ogród przez cały czas trwania grantu.

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Zadbaj o to, aby lista obejmowała różne typy podmiotów: placówki wsparcia dziennego, kluby seniora, szkoły. Dzięki temu sprawdzisz, które środowiska najlepiej odpowiadają na innowację.

2. Zrób audyt dostępnych miejsc

Wybierz kilka miejsc i pojeźdź osobiście zobaczyć teren, na którym ma znaleźć się ogród. Zobacz, czy spełnia on wstępne wymagania pod względem dostępności ujęcia wody, braku barier architektonicznych, metrażu, i sprawdź możliwość wygodnego dotarcia na miejsce dla osób z niepełnosprawnościami.

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Najlepiej wybrać miejsca, gdzie możliwy będzie dobór różnych grup odbiorców. W ten sposób będziecie mogli sprawdzić, wśród jakiego typu uczestników innowacja cieszy się większym zainteresowaniem i zaangażowaniem.

3. Sprawdź listę potencjalnych partnerów

Miejsca zainteresowane wdrożeniem modelu ogrodu mogą bezpośrednio opiekować się osobami z niepełnosprawnościami ruchu – to ułatwi rekrutację. Może być jednak również tak, że potrzebne będzie wsparcie w rekrutacji i komunikacji z odbiorcami. Warto poszukać partnerów takich jak np. NGO zajmujące się osobami z niepełnosprawnościami ruchowymi w różnym wieku, które pomogą w procesie rekrutacji lub tworzenia i prowadzenia zajęć w ogrodzie.

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Poszukaj również kontaktów do osób zajmujących się ziołolecznictwem, permakulturą, edukacją ekologiczną itp., co może wzbogacić program zajęć w ogrodzie.

4. Zbadajcie potrzeby potencjalnych odbiorców

Poprzez ankiety lub rozmowy z instytucjami i organizacjami, opiekunami, rodzinami oraz potencjalnymi uczestnikami sprawdźcie ich zainteresowanie przedsięwzięciem oraz potrzeby związane z tego rodzaju modelem ogrodu.

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Zapytaj nie tylko o motywację, ale i o bariery: brak transportu, brak wiedzy, obawy opiekunów. To pozwoli Ci lepiej zaplanować działania wspierające.

5. Znajdź potencjalnych projektantów ogrodu

Rozeznaj rynek specjalistów, którzy będą mogli stworzyć projekt koncepcyjny i wykonawczy ogrodu, dostosowany do odbiorców oraz wymagań roślin w danym miejscu. Ważne, aby były to osoby, które wiedzą, jak dostosować przestrzeń dla osób z niepełnosprawnościami ruchowymi i rozumieją standardy dostępności (np. wysokość donic, szerokość ścieżek).

6. Stwórz listę dodatkowych wymagań

Po zapoznaniu się z potencjalnymi miejscami i uczestnikami sprawdź, czy mogą być konieczne dodatkowe działania lub narzędzia dostosowane do ich specyfiki, np.: specjalne narzędzia dla osób starszych z artretyzmem, dostosowanie dojazdu do terenu ogrodu, specjalny opiekun przy osobach z innego rodzaju niepełnosprawnościami. Warto wiedzieć wcześniej o tego typu kwestiach, aby dobrze oszacować potrzebne zasoby ludzkie i finansowe.

Chcesz więcej?

Uwzględnij też lokalne uwarunkowania, np. czy teren jest narażony na zalewanie, czy wymaga dodatkowego ogrodzenia lub monitoringu.

Realizacja grantu

Etap 01 Przygotowanie

1. Zrekrutuj edukatorów i animatorów

Znajdź osoby, które poprowadzą cykl zajęć w ogrodzie, zadbają o integrację grupy i będą wspierały uczestników w realizacji prac ogrodowych. Zwróć uwagę na doświadczenie w pracy z osobami z niepełnosprawnościami, seniorami lub w działaniach o charakterze edukacyjnym lub terapeutycznym.

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Dobrze, jeśli edukatorzy mają podstawową wiedzę ogrodniczą lub ukończone kursy hortiterapii – zwiększy to wartość zajęć i poczucie bezpieczeństwa uczestników.

2. Zleć wykonanie projektu ogrodu

Wybierz wykonawców i przekaz specjalistom informacje dotyczące terenu i wytyczne do stworzenia modelu ogrodu. Mogą w tym pomóc dodatkowe materiały wypracowane przez autorki innowacji (w załączniku).

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Zaangażuj do konsultacji projektu przyszłych uczestników, aby mieli poczucie współtworzenia przestrzeni od samego początku. Dzięki temu projekt będzie lepiej dopasowany do ich potrzeb.

3. Wybierz wykonawcę prac terenowych

Wybierz osobę lub firmę odpowiedzialną za przygotowanie terenu zgodnie z projektem: wykonanie podwyższonych donic, przygotowanie podłoża, montaż infrastruktury, doprowadzenie ujęcia wody oraz utwardzenie ścieżek. Ustal harmonogram prac tak, aby ogród był gotowy do nasadzeń w pierwszym etapie zajęć.

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Postaw na wykonawców mających doświadczenie w realizacjach ogrodów dostępnych lub projektach społecznych. To ograniczy ryzyko błędów konstrukcyjnych i opóźnień.

4. Zacznij rekrutację uczestników

Rozpocznij rekrutację już na etapie przygotowań, ponieważ skład grupy może wpłynąć na ostateczny kształt ogrodu i dodatkowe wymagania. Jeśli instytucja lub organizacja zaangażowana w działania ma swoich podopiecznych, ustalcie jasne kryteria wyboru. Jeśli potrzebni są uczestnicy z zewnątrz, skorzystajcie z pomocy partnerów i opublikujcie ogłoszenia w lokalnych mediach, internecie oraz miejscach, gdzie bywają potencjalni uczestnicy. Pamiętaj o prostych komunikatach, materiałach graficznych i informacyjnych dostosowanych do różnych odbiorców (seniorów, osób z niepełnosprawnościami, rodzin).

5. Zakup wszystkie potrzebne materiały i narzędzia

Na podstawie dostarczonego projektu zakup wszystkie materiały potrzebne na pierwszym etapie wykonania ogrodu oraz niezbędne narzędzia. Jeśli nie jesteś pewien, jakie narzędzia będą najlepsze dla uczestników, skonsultuj to z odpowiednimi instytucjami lub organizacjami.

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Uwzględnij w zakupach ergonomiczne narzędzia dla osób starszych i osób z ograniczoną sprawnością dłoni.

6. Stwórz zasady bezpieczeństwa i korzystania z ogrodu

Wspólnie z instytucjami stwórzcie zasady bezpieczeństwa oraz zasady korzystania z ogrodu, np. w jakich godzinach jest otwarty, czy będzie dostępny tylko w godzinach zajęć, czy możliwe będzie korzystanie bez nadzoru, gdzie przechowywujemy narzędzia itp.

Przygotuj regulamin w prostej, zrozumiałej formie, a także szkolenie wstępne z zasad BHP dla uczestników i wolontariuszy.

7. Stwórz harmonogram zajęć i określ ich tematykę

Przygotuj terminy i tematykę zajęć na cały czas trwania grantu. Pomoże to zawczasu zarezerwować czas edukatorów, specjalistów od zdrowia oraz uczestników. Pamiętaj, aby uwzględnić potencjalne warunki pogodowe. Pamiętaj, aby nie przesadzić z liczbą zajęć, szczególnie na początku, ponieważ dopiero podczas pierwszych działań wszyscy będą mogli sprawdzić funkcjonowanie ogrodu.

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Zostaw przestrzeń na działania spontaniczne – część uczestników lepiej angażuje się, gdy mogą sami zaproponować aktywności lub wybrać tempo pracy.

8. Przygotuj ogród do sadzenia roślin i pierwszych działań

Nadzoruj wykonanie pierwszego etapu ogrodu pod kątem odpowiedniego przygotowania terenu, stworzenia podwyższonych donic, przygotowania ujęcia wody, miejsca do przechowywania narzędzi itp. Upewnij się, że przestrzeń jest w pełni dostępna dla osób z ograniczoną mobilnością.

Sprawdź, czy nawierzchnia jest bezpieczna, czy są miejsca do siedzenia i odpoczynku oraz czy ogród posiada elementy ułatwiające orientację (np. tabliczki, kontrastowe oznaczenia).

9. Przeszkol opiekuna ogrodu oraz edukatorów i animatorów pod kątem zasad i bezpieczeństwa korzystania z ogrodu

Zorganizuj wcześniej spotkanie dla osób odpowiedzialnych za przeprowadzenie zajęć, aby zapoznać je z zasadami korzystania z ogrodu, potrzebami uczestników oraz wiedzieli, jak

należy reagować w awaryjnych sytuacjach, np. w razie jakiegось wypadku lub konfliktu w grupie.

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Przećwicz potencjalne scenariusze (np. nagła reakcja zdrowotna uczestnika, konflikt w grupie). To pomoże zwiększyć pewność i bezpieczeństwo podczas zajęć.

10. Przeszkol uczestników pod kątem zasad i bezpieczeństwa korzystania z ogrodu

Przed uruchomieniem pierwszych aktywności, zorganizuj spotkanie dla uczestników, aby mogli się oni zapoznać z zasadami korzystania z ogrodu oraz dowiedzieli się, na jakie elementy należy uważać, żeby bezpiecznie

Realizacja grantu

Etap 02 Uruchomienie

1. Zorganizuj wspólne sadzenie pierwszych roślin w ogrodzie

Zakup i dostarcz na miejsce wszystkie zasoby potrzebne do zazielenienia ogrodu. Połącz finalny etap tworzenia ogrodu z pierwszymi zajęciami dla uczestników. Pamiętaj, aby prace były nadzorowane przez osoby prowadzące, a uczestnikom są przypominane zasady bezpiecznego korzystania z ogrodu.

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Z pierwszej aktywności uczynić święto. Zaprosz partnerów, rodziny uczestników, lokalnych mieszkańców i media. To zwiększy rozpoznawalność i zaangażowanie wokół projektu.

2. Rozpocznij regularne zajęcia i monitoruj korzystanie z ogrodu

Przygotuj materiały potrzebne do przeprowadzenia poszczególnych zajęć i monitoruj sposób korzystania z ogrodu. Warto po każdym zajęciach zbierać opinie uczestników oraz prowadzących, aby wprowadzać ewentualne zmiany i udoskonalać program. Jeżeli widzisz taką potrzebę, to możesz zorganizować dla zespołu konsultacje terapeutyczne lub na zasadzie sesji superwizji (np. kluczowe aspekty pracy z grupą).

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Prowadź krótkie notatki lub ankiety ewaluacyjne. Zapisuj, ilu uczestników brało udział, jakie zadania wykonano i jakie były wnioski. To pomoże udokumentować efekty i przygotować rekomendacje do zmian.

3. Regularnie zbieraj opinie uczestników i opiekunów

Zbieraj opinie uczestników na temat jakości zajęć i komfortu korzystania z ogrodu. Zbieraj informacje dotyczące liczby osób pielęgnujących ogród, frekwencję w zajęciach i efekty rozwojowe uczestników.

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Wprowadź krótkie ankiety satysfakcji lub rozmowy podsumowujące raz w miesiącu. Pomoże to szybko reagować na potrzeby.

Rozwój rozwiązania po rozliczeniu grantu

Etap 03 Monitoring działań

1. Monitoruj wpływ programu na zdrowie i samopoczucie uczestników

Obserwuj, jak zajęcia wpływają na kondycję fizyczną, samopoczucie psychiczne i integrację społeczną uczestników. Dane te pokazują skuteczność innowacji i są argumentem przy rozmowach o skalowaniu i dalszym finansowaniu.

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Współpracuj z lokalnymi ośrodkami zdrowia lub terapeutami zajęciowymi, aby rzetelnie oceniać wpływ działań na uczestników.

2. Opracuj jasne wskaźniki sukcesu

Ustal proste mierniki, które pozwolą ocenić, czy innowacja działa zgodnie z założeniami.

Przykładowe wskaźniki:

- liczba seniorów w programie,
- liczba osób z niepełnosprawnościami w programie
- frekwencja na zajęciach,
- poziom satysfakcji uczestników, opiekunów, rodzin (np. >80% pozytywnych opinii w ankietach),
- liczba partnerów lokalnych aktywnie zaangażowanych,
- liczba publikacji w mediach lokalnych.

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Ustal jeden wskaźnik priorytetowy, aby móc szybko ocenić, czy program zmierza w dobrym kierunku.

3. Wprowadź ewentualne zmiany

Warto, aby zebrane informacje nie pozostawały wyłącznie w dokumentach, a były podstawą do weryfikacji programu i tworzenia zmian. Testuj nowe rozwiązania, dostosowuj działania do lokalnych potrzeb. Ważne, aby reagować na sygnały od uczestników i w razie potrzeby zmieniać sposób działania.

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Spisuj wszystkie modyfikacje i wnioski w jednym dokumencie. Ułatwi to rozwój programu i dzielenie się doświadczeniami z innymi instytucjami.

4. Zadbaj o komunikację z mieszkańcami i mediami

Monitoring działań to także pokazywanie efektów społeczności lokalnej. Informuj na bieżąco o postępach w mediach społecznościowych, lokalnej prasie czy biuletynach JST.

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Zapraszaj lokalnych dziennikarzy lub partnerów na warsztaty. Ich relacje mogą pomóc w dalszym rozwoju i zdobywaniu nowych uczestników.

Rozwój rozwiązania po rozliczeniu grantu

Etap 04 Upowszechnianie

1. Przygotuj materiały wdrożeniowe

Opracuj podręcznik, przykładowe scenariusze zajęć i zestaw dobrych praktyk z pilotażu. Dzięki temu inne instytucje będą mogły łatwiej skorzystać z wypracowanego rozwiązania.

Chcesz więcej?

Stwórz zestaw gotowych wzorów dokumentów: formularze rekrutacyjne, regulaminy, wzory umów i zgód RODO.

2. Organizuj spotkania informacyjne i wizyty studyjne

Zaproś przedstawicieli innych JST, CUS, jednostki kultury czy inne organizacje, aby mogli zobaczyć, jak działa program w praktyce.

Chcesz więcej?

Połącz wizytę studyjną z przesadzaniem roślin i prezentacją efektów w formie historii uczestników.

3. Buduj sieć wdrożeniową

Zachęcaj instytucje, które już wdrożyły ogród, do dzielenia się doświadczeniem z kolejnymi placówkami i do tworzenia lokalnych sieci wymiany praktyk.

Chcesz więcej?

Zorganizuj cykliczne spotkania online lub na żywo dla instytucji wdrażających, aby wspierały się wzajemnie i inspirowały nowymi pomysłami.

4. Włącz uczestników jako ambasadorów innowacji

Poproś uczestników i ich rodziny, aby dzielili się swoimi doświad-

więcej na następnej stronie ↓

zeniami w mediach lokalnych, podczas wydarzeń czy w krótkich nagraniach. Ich historie stanowią najcenniejsze świadectwo wartości projektu.

Chcesz więcej?

Stwórz serię krótkich filmów lub wywiadów z uczestnikami, które mogą być wykorzystywane przez kolejne instytucje wdrażające.

5. Zabezpiecz trwałość i rozwój projektu

Postaraj się, aby ogród został wpisany w strategię JST lub programy społeczne i zdrowotne. To zwiększy szansę na kontynuację finansowania i rozwój po zakończeniu grantu.

Chcesz więcej?

Uwzględnij ogród w budżecie obywatelskim lub lokalnych planach rozwoju, aby społeczność miała realny wpływ na jego utrzymanie.

6. Szukaj dodatkowych źródeł finansowania

Rozwój oznacza dodatkowe koszty, takie jak materiały, koordynacja, promocja. Warto poszukać wsparcia w budżecie obywatelskim, grantach czy wśród lokalnych sponsorów.

Chcesz więcej?

Połącz projekt z innymi programami JST (np. zdrowie publiczne, kultura, integracja społeczna), aby zwiększyć szanse na finansowanie i wzmocnić jego efekt.

4. Na jakie potencjalne ryzyka należy uważać?

Każde wdrożenie projektu niesie za sobą bariery, które mogą się pojawiać w trakcie prac. Poniżej znajduje się lista barier oraz sposoby radzenia sobie z nimi, które pozwolą na lepsze przygotowanie się do działania.

Bariera	Sposób poradzenia sobie z nią
Brak odpowiedniego terenu należącego do instytucji lub organizacji	Sprawdź, czy na terenie innych instytucji publicznych nie znajduje się odpowiedni teren, i uzyskaj zgodę na jego wykorzystanie.
Bariery architektoniczne dla osób z niepełnosprawnościami ruchu	Sprawdź na samym początku, przed ostatecznym wyborem terenu, czy istnieje możliwość rozplanowania lub przystosowania infrastruktury zgodnie z zasadami dostępności.
Brak osoby odpowiedzialnej za organizację działań	Upewnij się, że instytucja wyznaczy osobę wspierającą działania, która będzie odpowiadać za kontakt z uczestnikami, prowadzenie harmonogramu i nadzór nad ogrodem. Zapobiega to chaosowi organizacyjnemu i opóźnieniom.
Problem z integracją grupy i konflikty personalne	Zorganizuj na początku zajęcia, które będą sprzyjały poznaniu się i umożliwią pracę grupową. Dbaj o to, aby uczestnicy czuli, że dany ogród jest ich odpowiedzialnością.

Bariera	Sposób poradzenia sobie z nią
Zmniejszone zainteresowanie pracą w ogrodzie w czasie trwania programu	Spotkaj się z uczestnikami i porozmawiajcie, z czego wynika mniejsze zainteresowanie i jak możecie to zmienić.
Brak doświadczenia edukatorów w pracy z osobami z niepełnosprawnościami ruchu	Zorganizuj krótkie szkolenie wprowadzające lub konsultację z terapeutą zajęciowym. Edukatorzy powinni wiedzieć, jak dostosować zajęcia do ograniczonej mobilności i potrzeb uczestników.
Trudności w rekrutacji uczestników	Wykorzystaj sieć lokalnych partnerów: kluby seniora, ŚDS-y, UTW, szkoły czy parafie. Podkreśl, że ogród jest dostępny i dostosowany do potrzeb osób z ograniczoną mobilnością.
Problemy z nawadnianiem lub dostępem do wody	Zweryfikuj przed startem źródło wody, sprawdź ciśnienie, dostępność instalacji i konieczność zakupu dodatkowych węży, złączek czy zbiorników. W razie potrzeby zaplanuj alternatywne systemy (np. zbiorniki retencyjne).
Problemy techniczne związane z donicami i rabatami	Korzystaj z gotowych przewodników budowy i zabezpiecz konstrukcję przed wilgocią. Planuj regularne przeglądy i konserwację.
Sezonowość działań i spadek aktywności zimą	Zapewnij alternatywne formy spotkań poza sezonem, np. warsztaty ekologiczne, kulinarne czy edukacyjne w pomieszczeniach instytucji partnerskich.

Bariera	Sposób poradzenia sobie z nią
Wandalizm lub brak poczucia odpowiedzialności	Buduj poczucie wspólnoty, angażuj lokalnych mieszkańców i wolontariuszy do opieki nad ogrodem. Edukuj uczestników o wartości wspólnej przestrzeni.
Ryzyko urazów podczas prac ogrodowych	Przygotuj instrukcje BHP, przeprowadź szkolenie wprowadzające i zapewnij odpowiednie narzędzia (ergonomiczne, lekkie, dostosowane do użytkowników). Zadbaj o nadzór podczas prac fizycznych.
Niewystarczające środki na utrzymanie ogrodu po zakończeniu grantu	Już na etapie wdrożenia zaplanuj możliwe ścieżki finansowania: budżet obywatelski, współpraca z lokalnymi firmami, wolontariat mieszkańców, wpisanie ogrodu do działań stałych instytucji.

5. Harmonogram prac

Zadanie	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Etap 01 Przygotowanie												
1. Rekrutacja edukatorów i animatorów												
2. Zlecenie projektu ogrodu												
3. Wybór wykonawcy prac terenowych												
4. Rekrutacja uczestników												
5. Zakup potrzebnych materiałów i narzędzi												
6. Stworzenie zasad bezpieczeństwa i korzystania z ogrodu												
7. Stworzenie harmonogramu zajęć i określenie tematyki												
8. Przygotowanie ogrodu do sadzenia roślin i pierwszych działań												
9. Przygotowanie zespołu pod kątem zasad i bezpieczeństwa korzystania z ogrodu												
10. Przeszkolenie uczestników pod kątem zasad i bezpieczeństwa korzystania z ogrodu												

Zadanie	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Etap 2: Uruchomienie												
1. Zorganizowanie wspólnego sadzenia pierwszych roślin w ogrodzie												
2. Regularne zajęcia i monitoring korzystania z ogrodu												
3. Regularne zbieranie opinii uczestników i opiekunów												

6. Ramowy budżet wdrożenia innowacji

W ramowym budżecie zawarto wyłącznie koszty kwalifikowalne możliwe do sfinansowania w ramach grantu. Katalog ten nie jest zamknięty – jest wyjściową propozycją wynikającą z opisanego powyżej planu wdrożenia. Docelowy budżet powinien zostać dopasowany do skali wdrożenia i warunków organizacyjnych w jednostce wdrażającej innowację.

Budżet został podzielony na zakres podstawowy i poszerzony, zawierający koszty opcjonalne. Do zakresu podstawowego zostały przyporządkowane koszty uznane za niezbędne do wdrożenia innowacji. Zakres poszerzony zawiera natomiast koszty opcjonalne – ocenione jako ważne, bez których jednak innowacja jest możliwa do wdrożenia.

1. Wynagrodzenia osób bezpośrednio zaangażowanych						
pozycja	jednostka	liczba	cena od	cena do	koszt od	koszt do
zakres podstawowy						
1.1 Opiekun ogrodu ½ etatu	miesiąc	12	3 250	4 500	39 000	54 000
1.2 Animatorzy dodatek lub umowa cywilnoprawna 12 godzin x 9 miesięcy	godzina	108	70	150	7 560	16 200
1.3 Edukatorzy umowa cywilnoprawna tematyczne warsztaty lub szkolenia, raz w miesiącu, np: fizjoterapia w ogrodzie, rozwiązywanie konfliktów, ziołolecznictwo, wiedza o owadach; po 3h, (zawiera przygotowanie i materiały)	godzina	27	150	350	4 050	9 450

więcej na następnej stronie ↓

1.4 Przygotowanie projektu koncepcyjnego i wykonawczego ogrodu, nadzór realizacją projektu) - usługa lub umowa cywilnoprawna	usługa	1	5 000	9 000	5 000	9 000
suma kosztów podstawowych					55 610	88 650
	zakres poszerzony (koszty opcjonalne)					
1.5 Superwizja / konsultacje terapeutyczne dla zespołu (np. praca z grupą) - 1 spotkanie/miesiąc x 9 miesięcy	godzina	9	150	350	1 350	3 150
1.6 Ubezpieczenie OC / NNW zajęć	pakiet	1	600	1 500	600	1 500
suma kosztów opcjonalnych					1 950	4 650

2. Narzędzia, urządzenia i zakupy bezpośrednio związane z wdrożeniem						
pozycja	jednostka	liczba	cena od	cena do	koszt od	koszt do
zakres podstawowy						
2.1 Budowa stołów kwietnych - usługa montażu wraz z ich lakierowaniem, złożeniem, transportem	sztuka	9	800	1 200	7 200	10 800
2.2 Budowa stołów kwietnych - materiały: deski i kantówki do budowy podwyższonych donic i obramowań, wkręty, śruby i elementy montażowe, folia lub membrana do zabezpieczenia wnętrza donic, geowłóknina do izolacji i stabilizacji podłoża, elementy wzmacniające konstrukcję donic (np. wsporniki), bejca do zabezpieczenia drewna	zestaw	9	650	1 100	5 850	9 900
2.3 Ziemia ogrodowa do donic i na rabaty, keramzyt	komplet	9	220	380	1 980	3 420
2.4 Budowa lub zakup kompostownika	sztuka	1	450	900	450	900
2.5 Skrzynia na narzędzia zamykana na kłódkę	sztuka	1	700	1 400	700	1 400
2.6 Narzędzia i akcesoria ogrodnicze np. węże ogrodowe z końcówkami, grabki, łopatkki, konewki, rękawice ochronne, sekatory	zestaw	9	250	450	2 250	4 050

[więcej na następnej stronie](#) ↓

2.7 Rośliny, nasiona i środki potrzebne do ich pielęgnacji, np. nawozy	pakiet	1	2 000	4 500	2 000	4 500
suma kosztów podstawowych					20 430	34 970
	zakres poszerzony (koszty opcjonalne)					
2.8 Przystosowanie podłoża/ cięższe prace ziemne, niwelowanie terenu	m ²	25	200	350	5 000	8 750
2.9 Inne koszty przystosowania terenu (np. doprowadzenia przyłączy, dostosowania ścieżek) - usługa wraz z materiałami, cena uśredniona	m ²	25	150	400	3 750	10 000
2.10 Budowa lub zakup małej architektury, np. ławka, stół ogrodniczy	komplet	1	2 000	6 000	2 000	6 000
2.11 Materiały do utwardzenia ścieżek np. kruszywo	tona	5	280	500	1 400	2 500
2.12 Usługa nadzoru budowlanego	usługa	1	1 500	3 000	1 500	3 000
2.13 Materiały promocyjne i rekrutacyjne (plakaty, ogłoszenia, grafiki)	usługa	1	2 000	5 000	2 000	5 000
suma kosztów opcjonalnych					15 650	35 250
łącznie koszt (zakres podstawowy)					76 040	123 620
łącznie koszt - zakres poszerzony (koszty podstawowe + opcjonalne)					93 640	163 520

03

Lista załączników i źródła

1. Lista załączników

Wdrożenie innowacji wspierają materiały dodatkowe, które można pobrać ze strony www.innowacjewsamorządzie.pl

1. **Broszura „Ogród leczy”** — najważniejsze informacje dotyczące innowacji
2. **Film o innowacji „Ogród leczy”** — przedstawia ideę pomysłu z perspektywy uczestniczek poruszających się na wózkach
3. **Film o innowacji „Ogród leczy” (eng)** — przedstawia ideę pomysłu z perspektywy uczestniczek poruszających się na wózkach, film z napisami w języku angielskim
4. **Przewodnik „Ogródek hortiterapeutyczny – jak go zrobić?”** — zawiera informacje, jak wykonać ogród i na co należy zwrócić uwagę przy jego projektowaniu
5. **Przewodnik „Budowa donic – stoły kwietne”** — zawiera instrukcję wykonania podwyższonego stołu kwietnego dostosowanego dla osób z niepełnosprawnościami
6. **„Ogródek hortiterapeutyczny – Przewodnik koordynatora”** — zawiera instrukcję i porady, jak zaplanować wdrożenie innowacji

2. Źródła

1. Zdjęcia pochodzą z serwisu Freepik, www.freepik.com.
2. Ikony pochodzą z serwisu Flaticon, www.flaticon.com.

